

Katarzyna Kosińska, Aneta Paszkiewicz

"Skuteczna praca z wychowankiem niedostosowanym społecznie w grupie socjoterapeutycznej", Aneta Paszkiewicz, Warszawa 2017 : [recenzja]

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 2, 177-180

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJA KSIĄŻKI:
ANETA PASZKIEWICZ, SKUTECZNA PRACA Z WYCHOWANKIEM
NIEDOSTOSOWANYM SPOŁECZNIE W GRUPIE
SOCJOTERAPEUTYCZNEJ, WARSZAWA 2017

KATARZYNA KOSIŃSKA

The State School of Higher Education in Chełm,
ul. Pocztowa 54, 22-100 Chełm, Poland;;
e-mail: kosinska-k@wp.pl

Kilkanaście ostatnich lat to swoisty renesans socjoterapii, która uzyskała status dziedziny wiedzy łączącej osiągnięcia współczesnej psychologii, pedagogiki, medycyny, kryminologii, socjologii oraz innych nauk społecznych w zakresie pracy z osobami mającymi problem z przystosowaniem społecznym. Odzwierciedla się to zwłaszcza w ubogiej dotychczas ofercie opracowań merytorycznych tematyki, a także praktycznych wskazówek do działań socjoterapeutycznych. Jedną z najnowszych publikacji, stanowiących kompendium wiedzy z tego zakresu, jest książka dr Anety Paszkiewicz pt. *Skuteczna praca z wychowankiem niedostosowanym społecznie w grupie socjoterapeutycznej*. Jest to kolejna pozycja autorki dotycząca obszaru wychowania i pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, niedostosowanym społecznie. Niewątpliwym atutem tego opracowania jest bogate doświadczenie praktyczne dr A. Paszkiewicz, które to doświadczenie stanowi płaszczyznę teoretycznych rozważań, praktycznych wskazówek oraz celnych spostrzeżeń, odnoszących się do rzeczywistej pracy z dziećmi i młodzieżą sprawiającej problemy wychowawcze.

Według autorki celem pracy jest:

- przedstawienie na podstawie literatury potrzeby podmiotowego traktowania wychowanka, odwołując się do rozważań filozoficznych, humanistycznych i religijnych;

- zaprezentowanie sylwetki osoby niedostosowanej społecznie;
- przedstawienie socjoterapii jako metody pracy z grupą, w której powinna być realizowana idea podmiotowego traktowania wychowanka¹.

Wokół tych trzech nurtów oscylują treści rozłożone w czternastu rozdziałach. Wydaje się, że ideą przewodnią wszystkich części jest podmiotowość wychowania i szczególna rola dziecka i wychowanka w tym procesie. Autorka wielokrotnie podkreśla, że podejście personalistyczne umożliwia budowanie prawdziwego obrazu własnego „ja” i jako takie powinno wyznaczać sposób postrzegania wychowanka, dając mu szansę na aktywny udział w działaniach wychowawczych. Dostrzeganie podmiotowości, wyrażające się m.in. w poszanowaniu godności i akceptacji drugiego człowieka, jest szczególnie ważne, ale nierzadko dość trudne, szczególnie w pracy z osobami, których doświadczenia i wybory życiowe znacznie wykraczają poza przyjęte normy społeczne, obyczajowe czy kulturowe. Pierwszy rozdział przywołuje wiele definicji i refleksji dotyczących wychowania personalistycznego. Na uwagę zasługuje różnorodność porównań i odwołań bibliograficznych, co jest cechą znamionną całej publikacji.

Kolejny rozdział przybliża pojęcie niedostosowania społecznego oraz poczucia podmiotowości wychowanka niedostosowanego społecznie. Autorka podkreśla, że pełna podmiotowość wychowania to nie tylko działania wychowawcy, ale też poczucie podmiotowości samego wychowanka. Paszkiewicz przywołuje stwierdzenie Leona Zarzeckiego, że „być pełnym podmiotem to przede wszystkim mieć świadomość własnej roli, własnego udziału w rozwijaniu osobowości. Mówiąc najprościej, poczucie podmiotowości to przeświadczenie, iż się jest podmiotem relacji ze światem przedmiotowym. To poczucie, iż świadomie opierając się na własnych wartościach, jest się twórcą zdarzeń i sytuacji.”².

W następnym rozdziale poruszana jest tematyka wychowania w grupie i przez grupę. Autorka przedstawia grupę rówieśniczą jako środowisko wychowawcze, wskazując wady i zalety wychowania w grupie i przez grupę. Współdziałanie z ludźmi wpisane jest w rozwój każdego człowieka. Bez obecności drugiej osoby nie można mówić o komunikacji czy kształtowaniu jakichkolwiek relacji społecznych. To właśnie te relacje wyznaczają nasze drogi życiowe,

¹ A. Paszkiewicz, *Skuteczna praca z wychowankiem niedostosowanym społecznie w grupie socjoterapeutycznej*, Warszawa 2017, s.10

² Tamże s.35

wpływając na nasze umiejętności funkcjonowania w grupie oraz wyznaczając jakość tych relacji. Grupa stanowi doskonałą sferę oddziaływań i doznań, zarówno tych pozytywnych, jak też negatywnych. Jest swoistą namiastką społeczeństwa, stąd też jej podstawowa rola w socjoterapii. Ta „rzeczywistość społeczna” w skali mikro (grupa socjoterapeutyczna) pozwala uczyć, doskonalić i korygować to, co jest zaburzone i potem przenieść do szeroko pojętego życia społecznego.

Socjoterapia i grupa socjoterapeutyczna to problematyka kolejnego rozdziału. Tutaj autorka określa miejsce tego rodzaju oddziaływań wśród innych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Podkreśla walory grupowego charakteru terapii, podając za J. Jagiełą czy K. Krocem, że jest ona naturalnym środowiskiem rozwoju dzieci i młodzieży; miejscem, gdzie są podobne problemy i gdzie można uzyskać wsparcie, skąd można czerpać wzorce zachowań czy po prostu odreagować frustracje w przyjaznej, bezpiecznej atmosferze. Są to tylko niektóre z przywołanych przykładów potwierdzających trafność tej formy oddziaływań. W tym rozdziale ponownie podkreślona jest konieczność podmiotowości relacji z wychowankami, zaś rola wychowawcy określona została jako towarzyszenie i wspomaganie wychowanka w jego osobowym rozwoju. Ważne jest, by dać szansę indywidualnym potrzebom i możliwościom, których realizację zapewni właśnie grupa. „Indywidualizowanie oddziaływań powinno opierać się nie na różnicowaniu celów, ale na umożliwieniu wychowankom wyboru różnych dróg prowadzących do ich osiągnięcia”³.

Kolejne rozdziały koncentrują się wokół specyfiki funkcjonowania i pracy z grupą socjoterapeutyczną. Jest to swoisty poradnik, który wyjaśnia krok po kroku, jak organizować pracę. Autorka prezentuje diagnozę konieczną do podjęcia jakichkolwiek działań terapeutycznych. Ma ona wymiar dość teoretyczny i zabrakło przykładowych narzędzi diagnostycznych. W zamian określa podstawowe zagadnienia, które na tym etapie każdy terapeuta powinien poruszyć podczas projektowania swoich działań. Następnie autorka wskazuje, jak opracowywać program oddziaływań socjoterapeutycznych, jaka powinna być struktura zajęć i jakie zasady ich prowadzenia oraz w jaki sposób należy formułować cele działań w oparciu o materiał diagnostyczny. Autorka dość szczegółowo opisuje metody i techniki wykorzystywane na zajęciach socjoterapeutycznych. Istotnym elementem jest wskazanie kompetencji

³ Tamże, s.60.

prowadzącego zajęcia, a także przedstawienie typowych zjawisk i sytuacji trudnych pojawiających się podczas pracy z grupą.

Publikacja stanowi istotne merytorycznie opracowanie pracy socjoterapeutycznej z wychowankiem niedostosowanym społecznie – zawiera podstawową, niezbędną wiedzę zarówno o samej terapii, jak też o jej odbiorcach. Autorka wyznacza rolę wychowawcy-terapeuty. Wyjaśnia, co stanowi o efektywności podejmowanych działań. Moim zdaniem, jest to jedna z niewielu pozycji książkowych, która skupia całą problematykę socjoterapii w sposób bardzo konkretny i poparty licznymi odwołaniami bibliograficznymi, co również stanowi niewątpliwy walor tego opracowania. Uważam, że jest to kompendium, które można polecić nie tylko studentom pedagogiki czy innych kierunków społecznych, ale również nauczycielom i terapeutom, którzy znajdą tu praktyczne wskazówki, jak pracować, aby osiągnąć sukces – swój osobisty jako wychowawcy oraz, co najważniejsze, społeczny sukces swoich wychowanków.